

DET KONGELIGE
KOMMUNAL- OG DISTRIKTSDEPARTEMENT

**Materialet til det 2. konsultasjonsmøtet mellom regjeringen og KS
22. april 2022**

1	Det 2. konsultasjonsmøtet i 2022	2
2	Tverrgående temaer	2
3	Kostnadsberegningssaker	9
4	Lovmedvirkningssaker	10
5	Bilaterale avtaler	11

Vedlegg:

- a) Oversikt over kostnadsberegningssaker i konsultasjonsåret 2022
- b) Oversikt over lovmedvirkningssaker i konsultasjonsåret 2022
- c) Oversikt over bilaterale samarbeidsavtaler per april 2022

1 Det 2. konsultasjonsmøtet i 2022

Tema og forberedelser

Hovedtema for det 2. konsultasjonsmøtet er reformer og utbygging av det kommunale tjenestetilbudet. Møtet gir dermed departementene anledning til å konsultere og informere KS om aktuelle saker. KS gis anledning til å komme med synspunkter, merknader eller innspill til enkeltsakene og til arbeidet med det samlede økonomiske opplegget for kommunesektoren kommende budsjettår. Enkeltsaker vil kunne bli omtalt i kommuneproposisjonen for 2023 og i statsbudsjettet for 2023. Det er også aktuelt å omtale saker som skal fremmes i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2022 (RNB).

Departementene og KS har anledning til å drøfte saker i bilaterale møter. Problemstillinger og konklusjoner fra slike prosesser kan likevel tas opp på det 2. konsultasjonsmøtet. Det er et mål å løfte fram de viktigste sakene til behandling. Konsultasjonsmøtet er forberedt av et sekretariat sammensatt av KS og departementene.

Dokumentets innhold

I kapittel 2 framgår saker med sektoroverskridende temaer som partene har ønsket muligheten til å drøfte eller knytte kommentarer til på møtet.

I kapittel 3 omtales aktuelle kostnadsberegningssaker og det gis en samlet oversikt over kostnadsberegningssaker i vedlegg a. I kapittel 4 omtales ordningen med lovmedvirkning. Oversikt over lovmedvirkningssaker står i vedlegg b.

I kapittel 5 omtales status for prosesser knyttet til reforhandling og forslag om nye bilaterale avtaler. En oversikt over alle bilaterale avtaler ligger som vedlegg c.

Les mer om konsultasjonsordningen på Kommunal- og distriktsdepartementets hjemmesider på regjeringen.no og ks.no.

2 Tverrgående temaer

2.1 Fornyelse og utvikling av offentlig sektor – for å løse store samfunnsutfordringer

Innspill fra KS

Store samfunnsutfordringer krever at vi evner å se de tre dimensjonene av bærekraft – økonomi, sosiale forhold og klima og miljø i sammenheng. Veksten i helse- og omsorgsbehovet, inkludering av barn og unge og det grønne skiftet er eksempler på slike samfunnsutfordringer som krever økt tillit til lokale og regionale myndigheter og konsistent politikk i alle ledd og mellom sektorene.

Forsøk og eksperimentering er en viktig driver for innovasjon i offentlig sektor for å sikre best mulig tjenester til innbyggerne med de menneskelige og økonomiske ressurser som

offentlig sektor disponerer. Forsøk og eksperimentering kan gjennomføres både innenfor eksisterende lovverk, og ved bruk av forsøksloven. Men KS mener at det også vil være viktig for utviklingen av tjenestetilbudet til innbyggerne at det utvikles bredere forsøk med basis i konkrete utfordringer og temaer, hvor det gis større frihetsgrader fra eksisterende lovverk enn det forsøksloven åpner for, hvor staten og deltakende kommuner i stedet inngår avtaler om hva ønsket resultat for innbyggerne og lokalsamfunn skal være. Et slikt bredere forsøk kan utvikles i samarbeid mellom KS, aktuelle kommuner, Kommunaldepartementet og sektordepartementene (KD, AID, BFD, HOD) for å gi større frihet til for eksempel lokal utvikling av en lokal oppvekstpolitikk med siktemål om bredest og best mulig inkludering av barn og unge, jfr. 0-24 strategien. Dette vil også kunne inngå som et konkret tiltak i regjeringens tillitsreform.

Kommunesektoren vil ikke lykkes med effektene av innsatsen med omstilling og innovasjon hvis det ikke samtidig satses på kunnskapsutvikling og forskning knyttet til innovasjons- og forsøksarbeidet. Arbeidet med et kunnskaps- og forskningsløft for kommunene ser imidlertid ut til å mangle et klart ansvarspunkt i departementsstrukturen.

Kommunesektoren har store omstillingsbehov og store behov for relevant kompetanse for å mestre grønn omstilling, digital transformasjon, innovasjon og flerfaglig samhandling. Kompetansepolitikken må ses i sammenheng med deler av næringspolitikken, arbeidsmarkedspolitikken, regionalpolitikken og integreringspolitikken. Ansvar for livslang læring og for kompetanse-investeringer må deles mellom arbeidsgiverne og arbeidstakerne selv, myndighetene og utdanningsinstitusjonene. For å nå bredt ut og gjøre etter- og videreutdanning mer tilgjengelig, må det etableres fleksible, desentraliserte utdanningstilbud som er mulig å kombinere med arbeid.

Et område der KS ser behov for større tillit til lokaldemokratiet, er innenfor arealpolitikken. Fra 2017 ble begrunnelsesplikten til innsigelsesmyndigheten innskjerpet i plan- og bygningsloven, slik at innsigelser må begrunnes i vedtatt politikk og hvorvidt nasjonal eller vesentlig regional interesse faktisk er berørt. Over tid er en økende andel reguleringsplaner møtt med innsigelser. Samtidig har departementet tatt færre innsigelser helt til følge. KS er i ferd med å ta fram nytt kunnskapsgrunnlag om bærekraftig arealforvaltning innenfor rammen av det lokale selvstyret. KS ønsker et særmøte med Kommunal- og distriktsministeren om lokal arealforvaltning.

2.2 Hvordan håndtere veksten i pleie- og omsorgsbehovet?

Innspill fra KS

Undersøkelser viser en sterk vekst i kostnader til kommunale helse- og omsorgstjenester i perioden 2015-2020, som var vesentlig sterkere enn inntektsveksten i samme periode. Det vil bli krevende å levere tjenester som møter behovene om veksten fortsetter, og dette forsterkes ved at andelen eldre i befolkningen øker og trolig vil ha behov for mer tjenester. Nesten hele veksten i kommunenes pleie- og omsorgstjenester fra 2017 kommer i aldersgruppene under

80 år. Forutsatt at yngre brukere også har lengre forventet levetid vil det gi en sterk økning over tid. Kommunene har også over tid fått mer spesialiserte oppgaver innenfor helse - og omsorgsområdet, blant annet som en konsekvens av endringer i spesialisthelsetjenesten. Det reiser også spørsmålet om en stadig mer spesialisert helsetjeneste i sykehusene vil være bærekraftig, hvis konsekvensen blir at oppgavene i kommunale helsetjenester fortsetter å øke, samtidig som kampen om arbeidskraften blir mer utfordrende.

KS har følgende konkrete utfordringer, knyttet til pågående eller varslede prosesser i Hurdalsplattformen, som er delelementer i arbeidet for mer bærekraftige pleie- og omsorgstjenester i kommunene:

Bo trygt hjemme-reformen må sørge for utvikling av bedre hjelpemidler og velferdsteknologi

Reformen må legge til rette for at det utvikles bedre hjelpemidler som er tilgjengelig for befolkningen. Dette er ikke et ansvar som kommunene kan ta alene. En svært lav andel av boligmassen er tilpasset lavere funksjonsnivå, og bedre tilpasning av eksisterende private boliger og nye boligkonsepter kan utsette behovet for mer ressurskrevende tjenester og kan gi effektivisering.

Eldrefelleskap hvor eldre går sammen i egen regi eller som følge av nye boligkonsepter, vil kunne avhjelpe og utsette tjenestebehov lenger opp i omsorgstrappen. Samtidig er tilgjengelige og universelt utformede uteområder og omgivelser er viktige premisser for at folk kan bo i egen bolig med nedsatt funksjonsnivå. Det bør vurderes om incentivene til å fremme en slik utvikling er tilstrekkelige til at befolkningen faktisk velger det.

Mer fleksibel bruk av investeringstilskuddet

Mer fleksibel bruk av investeringstilskuddet og en inkludering av trygghetsboliger i tilskuddsordningen vil kunne spare tjenester lenger opp i omsorgstrappen og utsette behov for heldøgns omsorgstjenester. Kommunene får i dag ikke støtte til utbygging av trygghetsboliger. En slik inkludering i tilskuddsordningen kan gi mulighet for mer differensierte tilbud og demme opp for noe av behovene for sykehjemsplasser og omsorgsboliger.

Investeringstilskuddet for omsorgsboliger og sykehjem har siden 2019 vært delt i to ulike ordninger – en for rehabilitering og en for nettotilvekst. Denne delingen er unødig byråkratisk og lite funksjonell. Tilstanden i kommunale omsorgsbygg er svært forskjellig, og mange har behov for rehabilitering av bygningsmassen. Investeringstilskuddet bør gå tilbake til en pott og kunne brukes på den måten som er hensiktsmessig for den enkelte kommune, og uten krav om netto tilvekst.

Opptappingsplanen for psykisk helse må gi økt kapasitet på døgnplasser i spesialisthelsetjenesten

Tidligere opptappingsplaner har lagt til grunn et bredt befolkningsperspektiv, noe KS støtter. Men opptappingsplanen for psykisk helse må også inneholde økt kapasitet på døgnplasser i spesialisthelsetjenesten både for dem med mest alvorlige psykisk lidelser, og for

sikkerhetspsykiatri. Det kan avhjelpe kapasiteten i kommunesektoren og føre til mindre svingdørsproblematikk mellom nivåene, som både er svært uheldig for den enkelte bruker og dessuten skaper utfordringer både i kommunene og i sykehusene. Et bedre tilbud fra spesialisthelsetjenesten til de mest alvorlig syke vil kunne bidra til å frigjøre viktige ressurser i kommunene, ikke minst til å møte de økte behovene for hjelp til barn og unge som strever med psykisk uhelse.

Strukturelle endringer i fastlegeordningen

Næringsmodellen som “normalmodell” for fastlegeordningen er i økende grad ikke lenger tilfelle. Samtidig er fortsatt finansieringsmekanismene for fastlegetilbudet i stor grad basert på og knyttet til denne modellen. KS er tilhenger av at denne modellen fortsatt må kunne velges der det er grunnlag for det, og der kommunene etter lokal vurdering mener at dette best sikrer tjenestetilbudet til innbyggerne. Men KS mener at det er behov for en vurdering av om lovverk og finansiering av dette må dreies i retning av slik øvrige kommunale helsetjenester finansieres.

Beholde fleksibilitet i arbeidstidsbestemmelsene

KS mener at det er arbeidsgiver som etter drøftinger skal fastsette arbeidstiden i helt ordinære turnuser til beste for de ansatte og brukerne. De arbeidstidsordningene som benyttes i pleie og omsorg per i dag, krever etter loven i all hovedsak avtale med de tillitsvalgte. Arbeidstiden må ta utgangspunkt i driftsbehovet, og det må derfor ligge til arbeidsgiver å fastsette ordinære arbeidstidsordninger. Det er behov for større fleksibilitet for arbeidsgiver til å organisere tjenestene for å ivareta brukernes rett til og behov for helse- og omsorgstjenester.

2.3 Hvordan inkludere alle barn og unge?

Innspill fra KS

Vi vet at en stadig høyere andel av befolkningen vil være eldre og at det vil være noe nedgang i antall barn og unge framover. Det vil også være store lokale variasjoner i demografiutviklingen. Samtidig som andelen eldre blir høyere er det også et sterkt fokus både nasjonalt og lokalt på å styrke arbeidet rettet mot barn og unge, økt inkludering, forebygging og arbeid for å sikre at flest mulig unge er kvalifisert for høyere utdanning og yrkeslivet. Et økende antall barn lever i familier med vedvarende lavinntekt, og nær 6 av 10 av disse har innvandrerbakgrunn. Foreldres utdanningsnivå har også betydning for senere deltakelse i utdanning og yrkesliv.

Barnehage, skole og SFO er viktige universelle arenaer for inkludering. For å lykkes er det stort behov for å involvere og samordne ulike deler av det kommunale tjenesteapparatet for barn og unge. Godt samarbeid på tvers av sektorer for alle barn og unge generelt og barn og unge i utsatte situasjoner og tilstander spesielt, må skje både lokalt, regionalt og nasjonalt. Det må også understøttes av mer varige samarbeidsstrukturer for helhetlig, tverrsektoriell samordning, også på nasjonalt nivå.

KS har i flere møter med regjeringen tatt opp behovet for en helhetlig oppvekstpolitikk. Det er fortsatt behov for å drøfte hvilke nasjonale rammer og sektorovergrepene innsatser som må til for å lykkes med en helhetlig og samordnet lokal oppvekstpolitikk som når alle barn i kommunen.

Unngå nye og forsterkede bemanningsnormer

For å lykkes med helhet og sammenheng i den lokale oppvekstpolitikken, må ikke kommunenes ressurser bindes opp i nasjonale føringer, og tjenestespesifikke normer og krav. I Hurdalsplattformen viser regjeringen blant annet til ambisjoner om å

- sørge for bemanning og finansiering som følger av barnevernsreformen,
- forbedre bemanningsnormen, styrke pedagognormen og øke andelen fagarbeidere i barnehage,
- styrke tidlig innsats i skolen, blant annet ved å legge til rette for flere spesialpedagoger og annen spesialkompetanse som kan gi elever rask og ubyråkratisk oppfølging og
- styrke laget rundt eleven og den tidlige tverrfaglige innsatsen med blant annet barne- og ungdomsfaglig kompetanse, miljøarbeidere, miljøterapeuter og styrket skolehelsetjeneste.

Pandemien har synliggjort en krevende bemanningssituasjon i barnehager og skoler, men også andre tjenester til barn og unge har opplevd utfordringer. Det er stor oppmerksomhet både nasjonalt og lokalt om behovet for tilstrekkelig og kompetent bemanning og samordning mellom tjenestene til barn og unge og langtidseffekten pandemien kan ha for barn og unges psykiske helse og faglige og sosiale læring. I den helhetlige oppfølgingen av pandemien er det viktig for barn og unge og kommunene at det er tilstrekkelig kapasitet i barne- og ungdomspsykiatrien (BUP).

For å løse utfordringene "post pandemi" må kommunene få handlingsrom til å sikre god bemanning i tjenestene. Erfaringene fra pandemien viser at tiltakene må tilpasses lokale behov. Nasjonale føringer må derfor ikke være til hinder for gode lokalt tilpassede løsninger. Regjeringens ambisjon om å styrke bemanningen i tjenester til barn og unge må ikke føre til nye eller forsterkede tjenestespesifikke bemanningsnormer og kompetansekrav. Eksisterende normer bør gjennomgås for å sikre økt lokalt handlingsrom og fleksibilitet, blant annet til å styrke bemanningen i områder med størst behov. For eksempel bør lærernormen endres til å gjelde på kommunenivå og terskelverdien i pedagognormen i barnehage bør fjernes.

Videreutvikle og forsterke programfinansiering i stedet for enkeltvise tilskudd

12 kommuner er nå med i pilotering av programfinansiering som følge av 0-24 samarbeidet. Dette er et positivt initiativ som bør videreutvikles både til å inkludere flere enn de 5 forholdvis små tilskuddsordningene som finnes i dag og flere kommuner. Med flere ordninger inkludert vil kommunene få økt mulighet til å finne gode lokale løsninger til beste for barn og unge.

Det er nedsatt et offentlig utvalg som skal vurdere modeller for etter- og videreutdanning i barnehage, skole, kulturskole og andre tjenester som er en støtte for de universelle arenaene

for barn og unge. Det er også satsinger på kompetanse knyttet til barnevernsreformen. I dag deles finansieringen av slike satsinger opp i tjenestespesifikke ordninger. Dette gjelder for eksempel satsingen på lokal kompetanseutvikling i barnehage, skole og kompetanseløftet for spesialpedagogikk og inkluderende praksis.

I Meld. St. 21(2016-2017) ble det signalisert at den desentraliserte ordningen for kompetanseutvikling skal være første steg mot at staten overfører kompetanseutviklingsmidlene direkte til lokale myndigheter. I dag fordeles midlene til de tre ordningene via statsforvalterne og disse bør sammen med andre kompetansemidler rettet mot tjenester til barn og unge samles og fordeles direkte til kommunene for størst mulig grad av helhetstenking og samordning mot lokale kompetansebehov. I den forbindelse er det også vesentlig at kommunene får hjemmel til å sikre at også private barnehager inkluderes i lokale kompetansesatsinger som skal styrke tjenestene til alle barn i kommunen.

De 1000 første dagene – en tverrsektoriell satsing på innovasjon og forskning

Forskning viser at de første tre årene i et barns liv er førende for alt som kommer etter. Det satses allikevel for lite på tidlig innsats tidlig i livet. Alt for mange får støtte for sent. Å sørge for at de mest sårbare har systemer rundt seg som støtter deres psykiske og fysiske utvikling i denne perioden er en investering for hele livsløpet. Dette løftes også fram i en nylig rapport fra Nordisk Ministerråd. Det er behov for mer kunnskapsbaserte ordninger og innovative tilnærminger for å sørge for at alle får en god start i livet. Skal vi få til inkludering av barn og unge, kreves det et særlig fokus på denne livsfasen. KS mener det er nødvendig med en tverrsektoriell satsing på dette området, inspirert av EUs «mission»-tenkning. Vi ser gjerne at BFD inviterer HOD, KUD, KD, AID og KS til en slik prosess.

2.4 Hvordan fremme «det grønne skiftet»/grønn omstilling?

Innspill fra KS

Utfordringene knyttet til klima og natur øker. Russlands invasjon i Ukraina har økt forståelsen av behovet for rask utbygging av fornybar energi. Utbygging av fornybar energi fører til økt press på naturen og arealer. Samtidig har klimaendringene og vårt levesett allerede ført til et behov for ytterligere innsats for natur og økologisk balanse, blant annet for å tilpasse oss til endringer i klimaet vi vet kommer. Energiprisene kommer også til å være høye over tid. Med sin nærhet til innbyggerne er kommunene og fylkeskommunene i en særstilling til å ta beslutninger som har høy legitimitet. Kommunesektoren er dessuten godt rustet til å løse utfordringer på tvers av fagområder. Det er nødvendig med en tverrsektoriell satsing på det grønne skiftet, der KLD, OED, JD, KDD, SD, NFD og LMD har en rolle.

Sikre legitimitet for vindkraftbeslutninger

Regjeringen varsler i Meld. St. 11 (2021–2022) Tilleggsmelding til Meld. St. 36 (2020–2021) at den til sommeren vil legge fram et høringsnotat om innlemming av planlegging og bygging av vindkraftanlegg i plan- og bygningsloven, jfr Stortingets anmodningsvedtak ved behandlingen av vindkraftmeldingen desember 2020.

Det er en sterk forståelse både nasjonalt og lokalt for behovet for å utvikle fornybar energiproduksjon og styrke overføringskapasiteten, ikke minst i lys av den endrede geopolitiske situasjonen etter Russlands militære angrep mot Ukraina. KS vil imidlertid understreke at all erfaring fra prosesser med etablering av vindkraft på land tilsier at det er svært viktig at regjeringen følger opp Stortingets anmodningsvedtak slik at hele arealavklaringsprosessen ved etablering av vindkraftanlegg på land må følge plan- og bygningslovens alminnelige bestemmelser. KS vil advare mot eventuelle nye unntaksbestemmelser som begrenser kommunenes mulighet til å stille krav til anlegg i henhold til plan- og bygningslovens gjeldende regler.

KS vil også understreke at den varslede produksjonsavgiften på 1 øre pr kwh etter vår mening ikke er tilstrekkelig for å ivareta behovet for at vertskommuner/vertsfylker også skal sitte igjen med en økonomisk gevinst som følge av ny energiproduksjon. En forsterking av dette er et nødvendig virkemiddel for å sikre legitimitet i lokale beslutningsprosesser. KS legger til grunn at regjeringen i statsbudsjettet 2023 vil gi en samlet vurdering av skatteregimet for vindkraft, og viser i den sammenheng til tidligere samlede innspill fra kommunesektoren og kraftbransjen.

Få på plass en tverrsektoriell nasjonal handlingsplan for natur

Omstilling til fornybar energi er nødvendig, og det vil kreve arealbruksendringer. Men klimaet kan ikke stabiliseres dersom ikke naturen kan fortsette å gi de tjenester som mennesker og natur er avhengige av. En tverrsektoriell nasjonal handlingsplan for natur kan bidra. En plan kan inneholde:

- Strategier for å utvikle kunnskap om sammenhenger mellom natur, planlegging og klima
- Forslag til nye verktøy som naturregnskap og arealregnskap, og hvordan slike verktøy kan tilpasses behovene i arealplanleggingen.
- Forslag til hvordan kartløsninger og datasett kan tilpasses bruk i arealplanlegging bedre
- Vurdering av andre virkemiddel som gjelder kunnskap/formidling, regelverk og økonomi.

En ny og forbedret handlingsplan for sirkulær økonomi

Hurdalsplattformen sier at det skal lages en ny og forbedret handlingsplan for sirkulærøkonomi. Det er etablert et statssekretærutvalg for formålet. Sirkulær økonomi er også i fokus i EU. KS har nettopp skaffet frem et utvidet faggrunnlag for arbeidet med sirkulær økonomi i kommunesektoren. Dette gir en god analyse av utfordringer, handlingsrom og anbefalte tiltak for arbeidet med sirkulær økonomi og danner et godt grunnlag for dialog med regjeringen. En handlingsplan bør derfor blant annet handle om bedre ordninger for produsentansvar for avfallshåndtering, strategier for om- og gjenbruk i offentlig virksomheter og tilhørende virkemidler. KS ser det som fordelaktig at det er tilstrekkelige ressurser i statsforvaltningen til å følge opp regelverksutvikling fra EU og implementering i norsk lovgivning.

Få på plass tverrsektoriell nasjonal handlingsplan for klimatilpasning

Det er positivt at regjeringen vil styrke arbeidet med klimatilpasning. I forlengelsen av arbeidet med en strategi for klimatilpasning (stortingsmelding), må regjeringen utarbeide en nasjonal handlingsplan på tvers av sektordepartementene. En slik plan vil være mer forpliktende. Planen må omfatte akutte hendelser, gradvise hendelser over tid (natur, landbruk og folkehelse) og hendelser i andre land som påvirker Norge. Handlingsplanen bør inneholde:

- Forslag til bedre samordning på tvers av departementene
- Forslag til bedring av kompetanse og kapasitet for kommunesektoren
- Ytterligere avklaring av ansvaret mellom lokale, regionale og nasjonale myndigheter
- Økt kunnskap om samspillseffekter (synergier og konflikter) i miljø- og klimapolitikken

KS har merket seg at Gjerdrumutvalget i den nylig fremlagte NOU 2022:3 PÅ trygg grunn tar til orde for en nasjonal handlingsplan for bedre forebygging av kvikkleireskred og annen naturfare, med et fokus som i stor grad samsvarer med disse kulepunktene. KS har også merket seg de klare anbefalingene i rapporten om en betydelig økning i bevilgningene til forebyggende sikringstiltak mot flom og skred, og om en ny lov om sikring mot naturskade, og støtter dette.

Nullvekstmålet for persontrafikk i byområdene

Regjeringen v/SD har nylig nedsatt en arbeidsgruppe som skal utrede virkemidler for hvordan Stortingets mål om at andelen reisende som velger kollektiv (inkludert jernbane) skal opp på samme nivå som før pandemien, og deretter vokse videre. KS deltar i dette arbeidet sammen med representanter fra bransjen og departementet. KS vil imidlertid anbefale at regjeringen parallelt med dette har en politisk regional dialog med fylkeskommunene og bykommunene om konkrete tiltak for å sikre måloppnåelse allerede i 2022.

3 Kostnadsberegningssaker

Rutiner for involvering av KS i arbeidet med kostnadsberegninger av statlig initierte reformer ble innført i 2007. Involvering av KS i slike beregninger skal bidra til å gjøre regjeringens beslutningsgrunnlag best mulig og tilrettelegge for en best mulig oppslutning om statlig initierte reformer i kommunesektoren. Rutinene er basert på rapporten Om kostnadsberegninger av statlig initierte reformer i kommunesektoren. Rapporten er tilgjengelig på www.regjeringen.no.

Kostnadsberegninger er et fast tema på konsultasjonsmøtene. Ordningen med å involvere KS i kostnadsberegninger har bidratt til større bevissthet omkring økonomiske og administrative konsekvenser av statlige tiltak rettet mot kommunesektoren. Ordningen innebærer å involvere KS ved kostnadsberegninger av oppgaveendringer og endringer i lover og forskrifter som har konsekvenser for kommunesektoren. Det vil alltid være nødvendig å foreta en skjønnsmessig

vurdering av hvilke saker KS skal involveres i. Sentralt i en slik vurdering er bl.a. om arbeidet med reformen er kjent, reformens omfang og økonomiske størrelse, om det foreligger et godt grunnlag for å beregne økonomiske og administrative kostnader, og om involveringen vil innebære offentliggjøring av regjeringens interne budsjettarbeid eller prioriteringer. Involvering av KS skal ikke redusere regjeringens mulighet til å foreta helhetlige vurderinger og prioriteringer.

Det gis en statusoppdatering av pågående kostnadsberegningssaker i materialet ved behov.

En oversikt over pågående arbeid, er gitt i vedlegg a.

3.1 Nye kostnadsberegningssaker

Forvaltning og drift av nasjonale e-helseløsninger

Fra 1. januar 2022 er kommunene pålagt å betale for kostnader til forvaltning og drift av nasjonale e-helseløsninger. Stortinget har bedt regjeringen om at årlige endringer i kostnader for kommunesektoren drøftes i konsultasjonsordningen med KS. Konsultasjonen våren 2022 gjennomføres i et eget politisk møte om saker på e-helseområdet.

3.2 Avsluttede kostnadsberegningssaker

Barnevernsreformen

Barnevernsreformen er vedtatt ved behandlingen av Prop. 73 L (2016–2017) og trådte i kraft fra 2022. På konsultasjonsmøtet mellom KS og BFD 29. oktober 2018, ble det konkludert med at BFD skulle involvere KS i kostnadsberegningen av barnevernsreformen. Saken har vært gjennom kostnadsberegningsprosess med KS uten uenighet, og endelig rapport ble oversendt KS 15. mars 2021, etter at KS i februar 2021 ga departementet sine siste innspill på utkastet. Kostnadsberegningssaken anses dermed som avsluttet.

4 Lovmedvirkningssaker

Rutiner for involvering av kommunesektoren i statlige lovutredninger rettet mot kommunesektoren, ble fastsatt på det første konsultasjonsmøtet 28. februar 2013.

I tråd med Meld. St. 12 (2011–2012) skal avveininger mellom hensyn som tilsier nasjonal styring og hensyn til lokaldemokratiet og kommunal handlefrihet fremgå av departementenes høringsdokumenter og lovproposisjoner til Stortinget. Medvirkningen fra KS kan bidra til å synliggjøre denne avveiningen gjennom å belyse konsekvenser for kommunesektoren ved utredning av nytt eller revidert lov og regelverk.

Formålet med medvirkningen fra KS er at regjeringen og Stortinget får et best mulig beslutningsgrunnlag.

Ordningen omfatter statlig initierte lov- og forskriftsendringer, inkludert rettighetslovgivning, som pålegger kommunesektoren nye eller endrede oppgaver eller plikter. Rutinene for

medvirkning fra KS vil også gjelde når arbeidet med nye lover eller forskrifter har sin bakgrunn i EU/EØS-regelverk.

Rutinene vil bygge på de administrative og politiske samarbeidsarenaene som allerede eksisterer gjennom konsultasjonsordningen.

Både KS og departementene kan melde opp saker som er aktuelle for lovmedvirkning. Det gis en statusoppdatering av pågående lovmedvirkningssaker i materialet ved behov.

En oversikt over pågående arbeid, er gitt i vedlegg b.

4.1 Nye lovmedvirkningssaker

Ny opplæringslov

Arbeidet med å følge opp høringen av forslag til ny opplæringslov som ble sendt på høring 26. august 2021 med frist 20. desember 2021, pågår. KD tar sikte på lovproposisjon våren 2023, og på at ny lov trer i kraft fra høsten 2024, dette for å sikre godt forankrings- og implementeringsarbeid og at reviderte forskrifter til loven kan tre i kraft samtidig med ny lov. Lovmedvirkning i arbeidet med ny opplæringslov startet høsten 2021. Det har vært avholdt flere lovmedvirkningsmøter mellom KS og KD i oktober 2021 og mars 2022, og det er avtalt flere utover våren.

4.2 Avsluttede lovmedvirkningssaker

Endring i pasientjournalloven – nasjonale e-helseløsninger

Stortinget vedtok i desember 2021 endringer i pasientjournalloven, jf. Prop. 3 L (2021-2022) og Innst. 47 L (2021-2022). Endringer gjelder tilgjengeliggjøring av og betaling for nasjonale e-helseløsninger. Stortinget har bedt regjeringen om å årlige endringer i kostnader for kommunesektoren drøftes i konsultasjonsordningen med KS, jf omtale under sak 4.1. Lovmedvirkningssaken anses som avsluttet.

Eldreombud

Lov om eldreombud trådte i kraft fra 1.juli 2020 og etaten Eldreombudet ble etablert juli 2020. Eldreombudet har ikke vedtaksmyndighet som får direkte økonomiske eller andre konsekvenser for kommunene, men kan påpeke utfordringer og mangler på alle samfunnsområder. Lovmedvirkningssaken anses som avsluttet.

5 Bilaterale avtaler

Arbeidet med bilaterale avtaler mellom staten og KS innenfor enkeltsektorer er styrket og videreutviklet som en del av en mer forpliktende konsultasjonsordning fra 2007.

Per april 2022 er det 10 gjeldende bilaterale avtaler innenfor konsultasjonsordningen. En oversikt over bilaterale samarbeidsavtaler ligger som vedlegg c.

Kjennetegn ved avtalene:

- inngått på politisk nivå
- to parter, staten ved departementene og kommunesektoren ved KS
- begrenset varighet
- de er en del av den nasjonale dialogarenaen med kommunesektoren som konsultasjonsordningen representerer

Det er et mål at avtalene skal brukes på prioriterte kommunale politikkområder og som alternativ til sterkere styringsvirkemiddel som lovfesting og øremerking.

Partene er enige om at avtaler bidrar til en mer systematisk, tettere og omfattende dialog og samarbeid mellom staten og kommunesektoren. KS bidrar til gjennomføringen med nettverk, arenaer, spredning og gjensidig utveksling av informasjon og erfaringer.

5.1 Nye bilaterale avtaler

Samarbeidsavtale om mottak og bosetting av flyktninger

Samarbeidsavtale om bosetting av flyktninger, samt om etablering og nedlegging av asylmottak og omsorgssentre gikk ut 31.12.2021. Avtalen har nå fått nytt navn: "Samarbeidsavtale om mottak og bosetting av flyktninger", og ble signert 11. mars 2022. Samarbeidsavtalen gjelder mellom KS og Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet, Barne- og familiedepartementet og Kommunal- og distriktsdepartementet. Avtalen spesifiserer mål, ansvar og forpliktelser mellom aktørene i arbeidet med mottak og bosetting av flyktninger.

Avtale om innføring av nasjonale e-helseløsninger i kommunene

Samarbeidsavtalen om innføring av nasjonale e-helseløsninger er oppdatert og forlenget, blant annet som følge av vedtatte endringer i pasientjournalloven, jf. Prop 3 L (2021–2022) og Innst. 47 L (2021–2022). Oppdatert avtale ble signert 13. januar 2022.

Samarbeidsavtale om det videre arbeidet med Felles kommunal journal

Samarbeidsavtale om det videre arbeidet med Felles kommunal journal ble inngått 07.09.2021 mellom HOD og KS med varighet til 31.12.2022. KS og HOD ser på eventuelle endringsbehov.

Samarbeidsavtale om etablering av kommunale hjelpetilbud for å øke innbyggernes digitale kompetanse (Digihjelpen)

Ny samarbeidsavtale mellom KDD og KS ble signert 18. mars. Samarbeidsavtalen innebærer at partene i felleskap forplikter seg til å legge forholdene til rette for at alle landets kommuner kan etablere et permanent lavterskel veiledningstilbud, hvor personer med liten eller ingen digital kompetanse kan få hjelp og veiledning.

5.2 Status bilaterale avtaler

Avtale om kvalitetsutvikling i barnehagen og grunnopplæringen

Arbeidet med ny kvalitetsutviklingsavtale i barnehagen, grunnskolen og videregående opplæring er i gang, med sikte på signering før sommeren 2022, eventuelt høsten 2022.

Avtale om oppfølging av ambisjoner og felles tiltak i digitaliseringsstrategi for offentlig sektor

Avtalen varer til 1. september 2022. KS og KDD er i bilateralt konsultasjonsmøte om digitalisering den 18. mars blitt enige om å sette i gang felles arbeid med mål om å signere ny og oppdatert avtale til høsten.

Vedlegg a) Oversikt over kostnadsberegningssaker

Sak	Oppmeldt
Justis- og beredskapsdepartementet	
Nødnett	2. møte 2007
Barne- og familiedepartementet	
Barnevernsreformen	2. møte 2019
Ny barnevernslov	Bilateralt møte 2020

Vedlegg b) Oversikt over lovmedvirkningssaker

Sak	Oppmeldt
Justis- og beredskapsdepartementet	
Nødnett	2. møte 2007
Helse- og omsorgsdepartementet	
Kulturdepartementet	
Kulturlova	2. møte 2019
Kommunal- og distriktsdepartementet	
Oppfølging av valglovutvalgets utredning	Bilateralt møte 2020
Kunnskapsdepartementet	
Opplæringslov	Høst 2021

Vedlegg c) Oversikt over bilaterale samarbeidsavtaler i konsultasjonsordningen per april 2022

Avtaler om velferdstjenester (kvalitet/tjenesteutvikling)		Parter	Inngått	Utløper	Første avtale inngått
1	Avtale om kvalitetsutvikling i barnehagen og grunnopplæringen.	KD og KS	20.04.2018	31.12.2021	2009
2	Avtale om gjennomføring av Leve hele livet 2019–2023	HOD og KS	26.06.2018	31.12.2023	2018
3	Avtale om utvikling av Digihjelpen	KDD og KS	18.03.2022	31.12.2025	2018
4	Avtale om innføring av nasjonale e-helseløsninger i kommunene	HOD og KS	03.12.2020	23.12.2023	2020
5	Samarbeidsavtale om det videre arbeidet med Felles kommunal journal	KOD og KS	07.09.2021	31.12.2022	2021
6	Avtale om felles innsats for å skape forståelse for barnevernets	BFD og KS	07.12.2020	31.12.2023	2020

	samfunnsmandat og formidle kunnskap om hvordan barnevernet arbeider				
Avtaler om samhandling mellom ulike deler av forvaltningen					
7	Samarbeidsavtale om mottak og bosetting av flyktninger	AID, JD, BFD, KDD og KS	11.03.2022	31.12.2025	2004
8	Utviklingsavtale mellom Arbeids- og inkluderingsdepartementet og KS for partnerskapet stat – kommune om NAV-kontorene	AID og KS	20.04.2018	31.12.2022	2012
9	Avtale mellom regjeringen og KS om innføring av helsefelleskap for å skape en mer sammenhengende helse- og omsorgstjeneste	HOD og KS	23.10.2019	31.12.2023	2019
10	Avtale om oppfølging av ambisjoner og felles tiltak i digitaliseringsstrategi for offentlig sektor	KDD og KS	14.09.2020	01.09.2022	2020
11	Avtale om innovasjon og oppfølging av bærekraftsagendaen	KDD og KS	01.06.2021	31.12.2023	2021